

відновлення країни, чи міжнародні синдикати, які можуть інвестувати кримінальні кошти в Україну. Можливості для проникнення корупції та організованої злочинності можуть бути дуже широкими в постконфліктних ситуаціях, коли уряди отримують великі суми іноземної допомоги, а державні установи не мають необхідних механізмів моніторингу. Не виключеною є й обернена ситуація, коли уряди для якнайшвидшого відновлення країни будуть схильні закривати очі на джерела походження коштів [1; 2; 3].

Список використаних джерел

1. Мельничук Т. В. Організована злочинність та нелегальні ринки в умовах російської війни в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 3. С. 405–411. URL: https://www.researchgate.net/publication/371904214_Organizovana_zlocinnist_ta_nelegalni_rinki_v_umovah_rosijskoi_vijni_v_Ukraini_Organized_Crime_and_Illegal_Markets_in_the_context_of_the_russian_War_in_Ukraine.

2. Організована злочинність в Україні знаходить нові можливості в умовах воєнного стану. URL: <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2023/02/%D0%9F%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%80%D0%B5%D0%BB%D1%96%D0%B7.pdf>.

3. Як повномасштабне вторгнення Росії змінило мафію не лише в Україні, а й в усьому світі – The Economist. URL: <https://texty.org.ua/fragments/109514/yak-rosijske-vtorhnennya-zminylo-mafiyu-ne-lyshe-v-ukrayini-ta-rf-a-j-v-usomu-sviti-the-economist/>.

4. Судова влада України. URL: <https://court.gov.ua/>.

Головкін Богдан Миколайович,

головний науковий співробітник відділу кримінологічних досліджень Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса, доктор юридичних наук, професор

ВІКТИМНІСТЬ ЖЕРТВ ДТП

Вірогідність настання дорожньо-транспортні події з тяжкими наслідками залежить від впливу об'єктивних і суб'єктивних факторів ризику. Об'єктивні фактори ризику включають: неналежні умови освітлення, незадовільний стан дорожнього покриття, складні погодні умови, технічно несправний стан транспортних засобів, не облаштованість дорожньої інфраструктури, непередбачувану зміну дорожньої обстановки, дію непереборних сил, інтенсивність дорожнього руху тощо. До суб'єктивних факторів ризику належать: порушення правил безпеки дорожнього руху, психічний стан водіїв, що знижує увагу та швидкість реакцій, відволікання від управління транспортними засобами (*дали – ТЗ*), низька культура взаємовідносин між учасниками дорожнього руху, віктимність і віктимна поведінка –

ДТП) переважно впливають суб'єктивні фактори ризику, серед яких вагоме значення мають віктимність і віктимна поведінка жертв [1, с. 53].

Віктимна поведінка означає дії або бездіяльність, що підвищують вразливість особи перед протиправним посяганням.

Під віктимною поведінкою учасників дорожнього руху слід розуміти пов'язані з порушенням/недотриманням правил безпеки дорожнього руху дії або бездіяльність, що сприяють заподіяння шкоди життю або здоров'ю за конкретних дорожніх обставин. Віктимна, означає потенційно небезпечна для учасника дорожнього руху поведінка, що підвищує ризик заподіяння шкоди його життю і здоров'ю, створює реальну загрозу серйозного травмування або загибелі. Така поведінка знижує здатність суб'єкта забезпечити власну безпеку та уникнути негативних наслідків. З одного боку, віктимна поведінка полягає у створенні аварійної ситуації, внаслідок умисного порушення вимог і заборон правил, призначених для запобігання ДТП та їх наслідків. З другого боку, поняттям віктимної поведінки охоплюється недотримання учасниками дорожнього руху обов'язкових правил обережності, призначених для уникнення аварійних ситуацій та убезпечення власного життя і здоров'я.

В основі віктимної поведінки жертв ДТП лежить віктимність. Віктимність – це підвищена вразливість учасників дорожнього руху щодо ДТП в конкретній дорожній обстановці. Вона включає фізіологічну, психологічну та ситуаційну складові. Фізіологічна вразливість означає незахищеність організму перед руйнівною дією силу удару елементами конструкції транспортного засобу або об них, що залежить від швидкості та ваги транспортного засобу. Психологічна вразливість охоплює такі деформації психічних процесів, станів і властивостей людини як-то: неналежне зорове сприйняття дорожніх умов, недостатня стійкість, концентрація і розподілення уваги при аналізі дорожньої обстановки, емоційна нестабільність та ослаблений самоконтроль, схильність до ризику, стереотипність і ригідність мислення, погана стресостійкість та підвладність паніці, помилкові рішення в аварійних ситуаціях, уповільнені реакції, недостатня здатність до виживання при аваріях. Для безпечного керування транспортним засобом велике значення мають належне зорове сприйняття швидкості і часу, вірний розрахунок відстані до об'єктів, що наближаються, а також здатність своєчасно виявляти актуальну небезпеку на дорозі, передбачати наміри інших учасників руху і ймовірний розвиток подій, правильно оцінювати характер взаємодії з користувачами дороги, а також спроможність швидко адаптуватися до аварійної ситуації, опанувати емоції, обирати оптимально безпечний варіант поведінки в екстремальних умовах, миттєво реагувати на реальну загрозу для життя і здоров'я. Між тим, учасники руху, які потрапили в аварійну ситуації, через стрес, паніку і дефіцит часу допускають помилки, діють інтуїтивно й імпульсивно, що сприяє їхньому травмуванню або загибелі.

Ситуативна вразливість проявляється у такому: неналежне відстеження дорожньої обстановки та неврахування її змін; відволікання від керування транспортним засобом і тимчасова втрата контролю за його рухом; недотримання безпечної швидкості, безпечної дистанції та інтервалу; ненадання дороги учаснику, який має перевагу в русі; застосування небезпечних прийомів управління ТЗ (різке гальмування, агресивна манера їзди, продовження руху під час засліплення зустрічним транспортом), а також перешкоджання іншим транспортним засобам; невикористання засобів пасивної безпеки, невикористання в темну пору доби та в умовах обмеженої видимості габаритних ліхтарів і світлоповертальних елементів; конфліктний характер взаємодії з іншими учасниками дорожнього руху; невживання заходів, що дозволяють переконатися у відсутності небезпеки для руху; не належне реагування на дії правопорушників через переоцінку своїх можливостей щодо захисту або недооцінку ступеня загрози своєму життю та здоров'ю.

Віктимність реалізується в активній і пасивній формах поведінки, підвищеній схильності наражатися на небезпечну або нездатності уникати протиправних посягань, за наявності можливості [2, с. 106].

Список використаних джерел

1. Головкін Б.М. Оцінка дорожньо-транспортної аварійності та тяжкості її наслідків в Україні. *Проблеми законності*. 2022. Вип. 156. С. 52–75. URL: <http://plaw.nlu.edu.ua/article/view/252879/252059>.

2. Головкін Б.М. Віктимна поведінка вразливих учасників дорожнього руху. Зб. мат. Всеукр. наук. конф. «Державно-правові засади формування безпекового середовища в Україні: сучасні виклики» м. Одеса, 12 грудня 2022 р. Одеса, ОДУВС, 2022. С. 106–109.

Джу́жа Олександр Миколайович,
професор кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ВІКТИМОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА ПІД ЧАС АГРЕСИВНОЇ ВІЙНИ

Формування в Україні дієвої віктимологічної політики (стратегічне завдання всієї віктимологічної профілактики), спрямованої на забезпечення віктимологічної безпеки населення. Це особливо важливо під час тривалої агресивної війни, яку веде Р.Ф. проти України.

Віктимологічна політика – це діяльність держави, широкого кола її суб'єктів, що здійснюється на правовій основі з відповідним ресурсним забезпеченням, адекватним існуючій віктимологічній ситуації в країні, та об'єднує різні за характером стратегічні і тактичні профілактичні заходи, спрямовані на підвищення рівня віктимологічної безпеки суспільства, правове виховання і навчання населення, удосконалення механізму соціальної реабілітації жертв і відшкодування заподіяної їм шкоди,